

ZÁKLADY EKONOMIE

ZÁKLADNÍ POJMY A SOUVISLOSTI EKONOMIE, TRH A JEHO CHARAKTERISTIKA

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ZÁKLADNÍ POJMY A SOUVISLOSTI EKONOMIE, TRH A JEHO CHARAKTERISTIKA

V rámci této přednášky se *dozvíte*:

- jaké jsou *základní principy ekonomie*,
- jakou roli sehrávají v ekonomii *ekonomické modely*,
- co rozumíme pod pojmy *mikroekonomie, makroekonomie a mezinárodní ekonomie*,
- jaký je rozdíl mezi *normativní a pozitivní ekonomikou*
- získáte informace o *základních metodách a nástrojích ekonomické analýzy*,
- co je to *trh*,
- jaké má trh *funkce*,
- s jakými *typy trhů* se v reálně fungující ekonomice střetáváme,
- které *subjekty trhu* jsou předmětem studia mikroekonomie,
- jaké jsou *základní prvky* trhu
- a jaké jsou jejich *vzájemné interakce*.

Literatura:

- TULEJA, P., NEZVAL, P., MAJEROVÁ. *Základy mikroekonomie*. Praha: CP Books, 2011. ISBN 978-80-251-3577-8., ss. 5-46

EKONOMICKÝ ZPŮSOB MYŠLENÍ

- *ekonomie* je společenskovední disciplínou, která studuje organizační formy, jejichž prostřednictvím lidská společnost řeší fundamentální problém vzácnosti.
- *hlavním cílem ekonomie* je nalézt a následně také popsat mechanismus, jehož prostřednictvím jsou ve společnosti rozdělovány vzácné zdroje mezi vzájemně si konkurující užití.

EKONOMICKÝ ZPŮSOB MYŠLENÍ

- ***princip vzácnosti (teze o omezenosti zdrojů)***: ekonomické subjekty musí při svém rozhodování o tom, jakým způsobem pokryjí své neomezené potřeby prostřednictvím omezených zdrojů, brát v potaz skutečnost, že zvýší-li svou spotřebu zdroje A, pak budou s největší pravděpodobností nuceny snížit svou spotřebu zdroje B.
- ***princip porovnání nákladů a užitku***: ekonomický subjekt, jenž stojí před rozhodnutím o tom, kterou ze svých neomezených potřeb uspokojit, by měl toto rozhodnutí učinit na základě pravidla, které říká, že racionálně se chovající subjekt realizuje pouze takovou činnost, při níž jeho užitek převyšuje náklady vynaložené na realizaci této činnosti.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

EKONOMICKÝ ZPŮSOB MYŠLENÍ

- *hraniční (prahová) cena*: buďto nejvyšší cena již je daný ekonomický subjekt ochoten za určitý statek zaplatit (*hraniční cena koupě*), nebo naopak nejnižší cena za niž tento subjekt ochoten daný statek prodat (*hraniční cena prodeje*).
- *ekonomický přebytek*: rozdíl mezi prospěchem, který ekonomický subjekt získá z určité konkrétní činnosti a náklady, jež musí na tuto činnost vynaložit.
- *náklad příležitosti realizované činnosti (náklad obětované příležitosti)*: očekávaný výnos, který by ekonomický subjekt získal tehdy, pokud by realizoval druhou nejlepší variantu.

ROLE MODELU V EKONOMII

- *ekonomický model*: formalizované nebo neformalizované zobrazení reálně fungující ekonomiky, jehož hlavním cílem je zjednodušit popisovaný ekonomický systém, a to při zachování podstatných vlastností, stránek a vztahů tohoto systému.
- ekonomický model může být formulován: *verbálně, graficky* nebo *matematicky*.
- dva základní ekonomické modely: *model ekonomického koloběhu* a *model hranice produkčních možností*.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

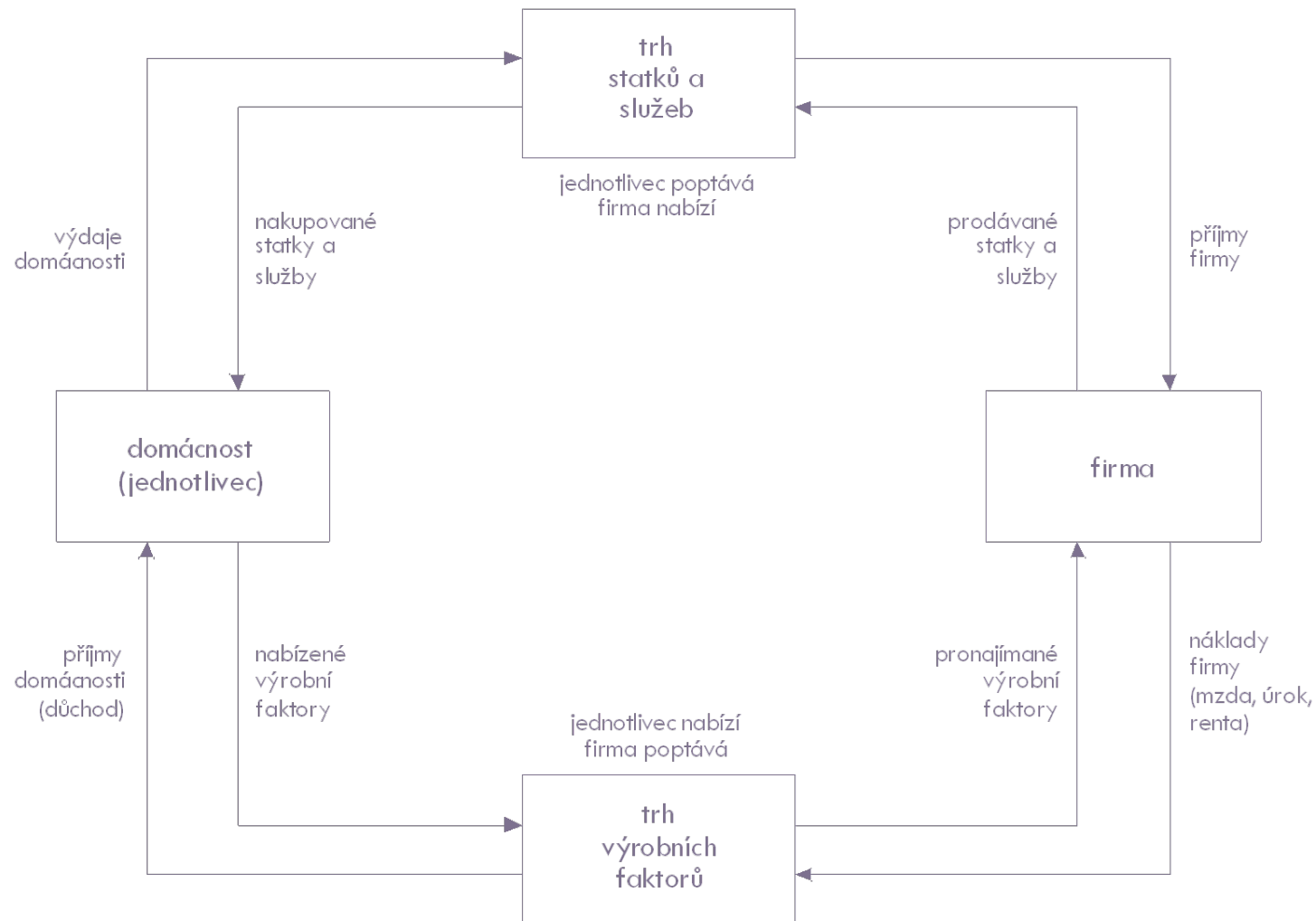
MODEL EKONOMICKÉHO KOLOBĚHU

- *model ekonomického koloběhu* je modelem, jenž schematicky znázorňuje vlastní organizaci národního hospodářství.
- *firmy* produkují statky a služby, k čemuž využívají výrobní faktory, jejichž vlastníky jsou *domácnosti*, které za vyprodukované statky a služby utrácejí celý svůj důchod získaný z pronájmu výrobních faktorů.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

OBRÁZEK 1-1: EKONOMICKÝ KOLOBĚH

MODEL EKONOMICKÉHO KOLOBĚHU

- *vzácný (ekonomický) statek*: statek, k jehož charakteristickým rysům patří jednak jeho vzácnost (omezenost) a jednak užitečnost plynoucí danému spotřebiteli z jeho spotřeby.
- pokud jeden z těchto aspektů není splněn, pak statek označujeme jako *statek volný*.
- ekonomické statky členíme na *výrobky* a *služby*.

MODEL EKONOMICKÉHO KOLOBĚHU

- *vstupy (výrobní faktory)* členíme na:
  - *primární*, tj. společenské zdroje, které si ekonomické subjekty přivlastňují přímo ze svého okolí, přičemž do této skupiny řadíme půdu a práci,
  - *sekundární*, tj. vstupy, jež jsou výsledkem výrobního procesu, z čehož vyplývá, že za sekundární výrobní faktor považujeme kapitál a technologii.
- *půda (A)*: primární výrobní faktor zahrnující jak tu část zemského povrchu, která není pokryta mořem (zemědělská a nezemědělská půda), tak veškeré přírodní zdroje, jež lze nalézt nad i pod zemí.

MODEL EKONOMICKÉHO KOLOBĚHU

- cena půdy: *pozemková renta* (r_A).
- *práce* (L): vědomá a účelná lidská činnost, kterou uskutečňují lidé, a to pomocí svých fyzických a duševních předpokladů → *pracovní síla*.
- cena práce: *mzda* (w).
- *dělbá práce*: proces v jehož rámci je práce usměrňována pouze do těch činností v nichž dosahuje nejvyšší produktivity.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

MODEL EKONOMICKÉHO KOLOBĚHU

- ***dělb*** práce v pracovních činnostech: jednotlivci se specializují na jednotlivé pracovní činnosti. Do této skupiny zahrnujeme:
  - ***přirozenou dělb*** práce: pracovní činnosti se dělily mezi muže a ženy, resp. mezi staré a mladé členy dané společnosti
  - a ***společenskou dělb*** práce: vzniká oddělením pastevectví od zemědělství, vyčleněním řemesel a oddělením obchodu.
- ***dělb*** práce v pracovních operacích: jednotlivci se specializují pouze na jednotlivé pracovní operace v rámci pracovních činností.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

MODEL EKONOMICKÉHO KOLOBĚHU

- *kapitál (K)*: sekundární výrobní faktor, který zahrnuje statky, jež byly v rámci výrobního procesu již jednou vyrobeny, a to se záměrem jejich následného využití při výrobě jiných statků či služeb.
- kapitál pak můžeme rozčlenit na: *hmotný (fyzický, reálný)*, *nehmotný* a *finanční*.
- cena kapitálu: *úrok (i)* či *zisk (π)*.
- *technologie (t)*: sekundární výrobní faktor, který je považován za specifickou formu nefinančního kapitálu, jenž má v tomto případě buďto podobu technologického zařízení (specifická forma hmotného kapitálu), nebo podobu víceméně originálního řešení výrobního postupu (specifická forma nehmotného kapitálu).

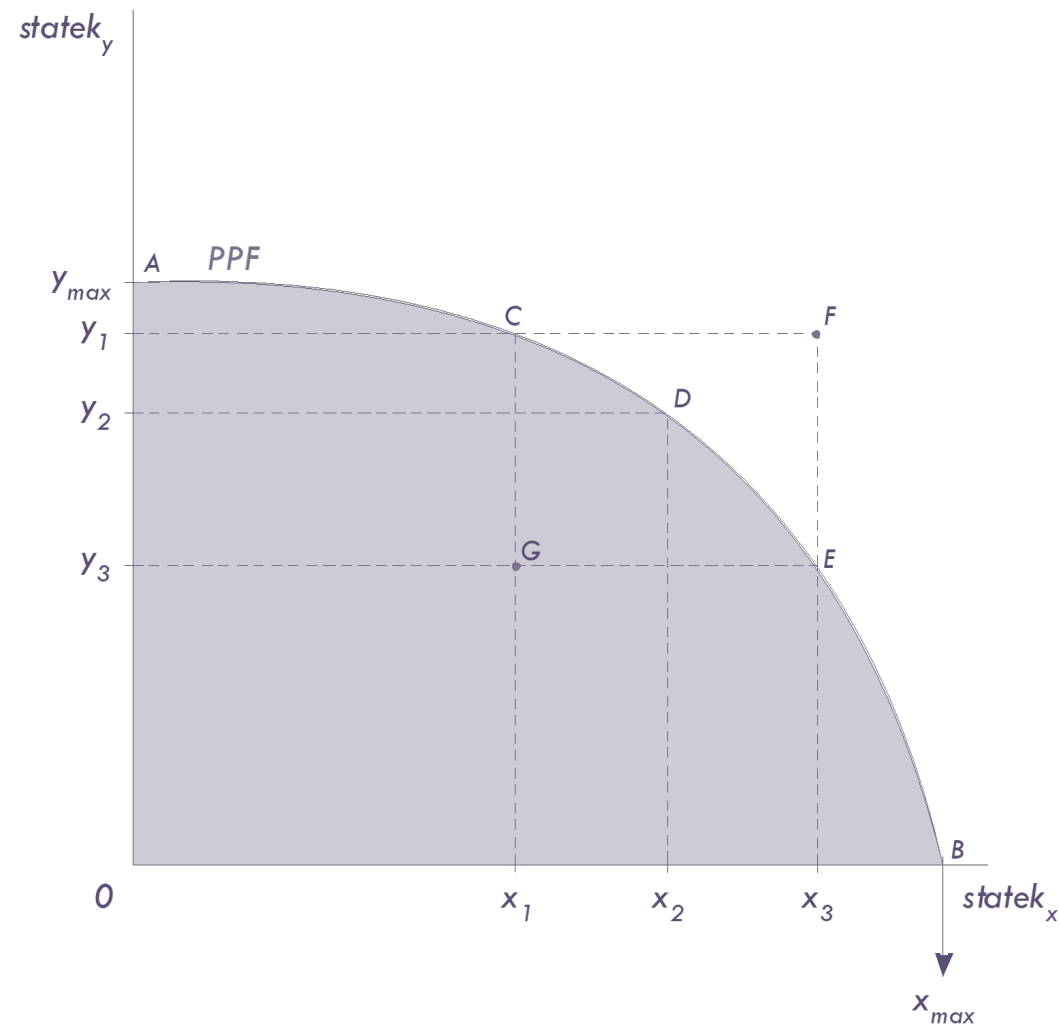
MODEL EKONOMICKÉHO KOLOBĚHU

- cena technologie: *technologická renta* (r_t).
- *hmotné toky*: pohyb výrobních faktorů od domácností k firmám a současně také pohyb statků a služeb od firem k domácnostem.
- *toky peněžní*: pohyb důchodů, které v podobě pozemkových rent, mezd, úroků, zisku a technologických rent získávají domácnosti a příjmy z prodeje statků a služeb získávají firmy.

MODEL HRANICE PRODUKČNÍCH MOŽNOSTÍ

- *hranice produkčních možností (PPF)*: křivka zobrazující všechny maximálně dostupné kombinace dvou výstupů (statky x a y), jež je ekonomika (firma) schopna vyprodukovat s daným objemem vstupů a s danou technologií.
- *efektivnost*: takové využití disponibilních zdrojů ekonomiky, které danému národnímu hospodářství přináší maximální dostupnou míru uspokojení.

OBRÁZEK 1-2: HRANICE PRODUKČNÍCH MOŽNOSTÍ

MODEL HRANICE PRODUKČNÍCH MOŽNOSTÍ

- *výnosy z rozsahu (rs)*: míra změny výstupu v okamžiku, kdy firma zvýší pronajímané množství vstupů o jednu jednotku:

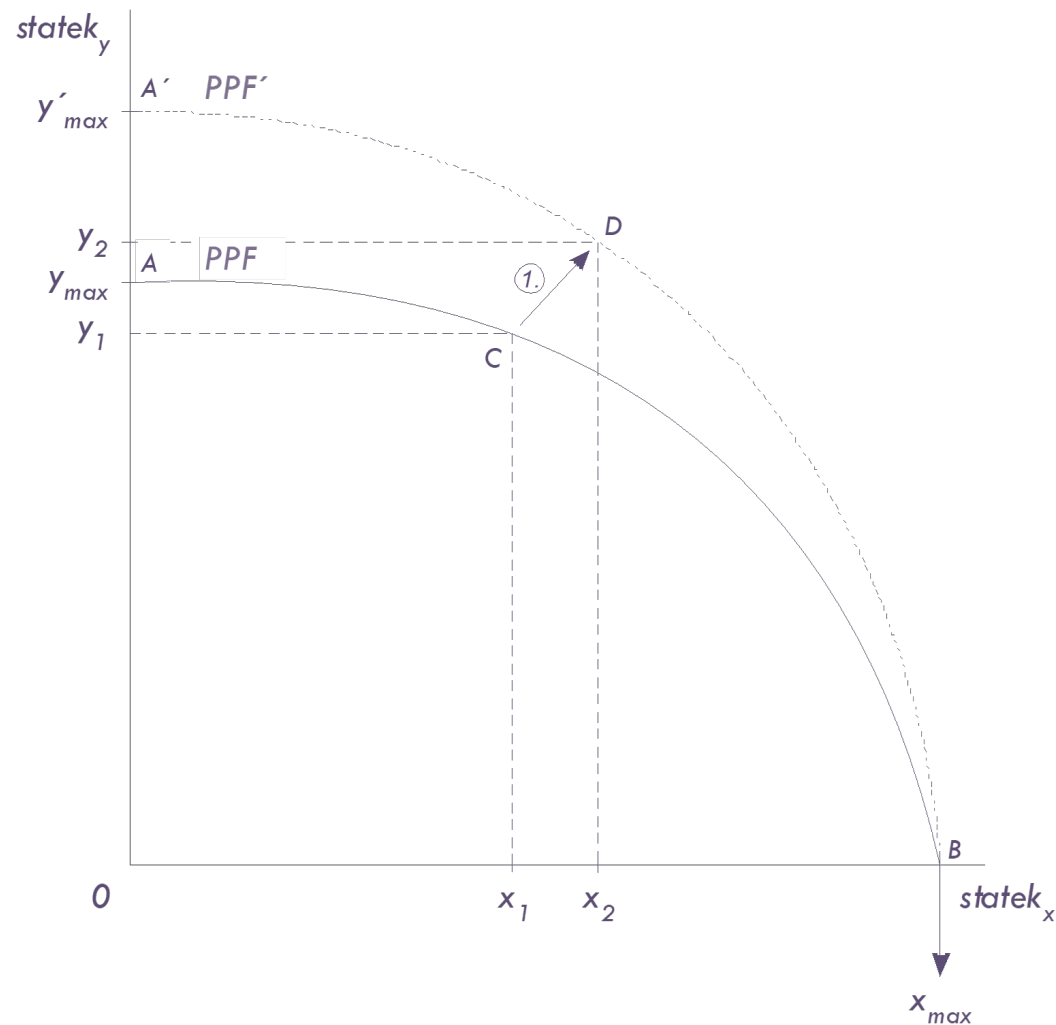
$$rs = \frac{\Delta Q}{\Delta VF} \quad (1.1)$$

- ΔQ – změna objemu výstupu
- ΔVF – změna používaného množství vstupů (výrobních faktorů)

MODEL HRANICE PRODUKČNÍCH MOŽNOSTÍ

- *rostoucí výnosy z rozsahu*: objem výstupu roste rychleji než množství používaných vstupů → *PPF konvexní vůči počátku (zakřivená dovnitř)*.
- *konstantní výnosy z rozsahu*: objem výstupu roste stejnou rychlostí jako množství používaných vstupů → *PPF negativně skloněnou přímkou*.
- *klesající výnosy z rozsahu*: objem výstupu roste pomaleji než množství používaných vstupů → *PPF konkávní vůči počátku (zakřivená ven)*.
- v průběhu času bude u hranice produkčních možností docházet k určitým změnám, které jsou spojeny buďto se:
  - *změnou technologie* → PPF změní svůj sklon,
  - nebo s *technologickým pokrokem*, jenž umožní zvýšit produktivitu všech výrobních faktorů → změní se poloha křivky PPF.

OBRÁZEK 1-3: HRANICE PRODUKČNÍCH MOŽNOSTÍ A TECHNOLOGICKÝ POKROK

ČLENĚNÍ EKONOMIE

- ekonomii členíme na *tři relativně samostatné vědní disciplíny*, jimiž jsou:
  - *mikroekonomie* → ekonomie blahobytu,
  - *makroekonomie*,
  - a *mezinárodní ekonomie* → teorie mezinárodního obchodu a mezinárodní monetární teorie.
- ekonomii lze rozčlenit také *dle předmětu chování*, a to na ekonomii:
  - *pozitivní*
  - a *normativní*.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ČLENĚNÍ EKONOMIE

- *z hlediska předmětu studia* můžeme ekonomii rozčlenit na:
  - *dějiny ekonomických teorií,*
  - *ekonometrii,*
  - *ekonomii práce či trh práce,*
  - *hospodářské dějiny,*
  - *komparativní ekonomii,*
  - *právo v ekonomii,*
  - *teorii hospodářské politiky,*
  - *účetnictví,*
  - *urbanistickou a regionální ekonomii*
  - *a na veřejné finance.*

FUNKCE A JEJÍ CHARAKTERISTIKY

- *funkce*: matematická formulace vztahu, v němž hodnoty určitého počtu nezávisle proměnných určují hodnotu závisle proměnné:

$$y = f(x_1, \dots, x_n) \quad (1.2)$$

- y – závisle proměnná
- $x_{1(n)}$ – první (n-tá) nezávisle proměnná
- $f(\dots)$ – vyjádření funkčního vztahu

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

FUNKCE A JEJÍ CHARAKTERISTIKY

- *nezávisle proměnná (exogenní, resp. vysvětlující proměnná)*: proměnnou stojící vždy na pravé straně rovnice, z čehož vyplývá, že její hodnota je určena mimo tuto rovnici,
- *závisle proměnná (endogenní, resp. vysvětlovaná proměnná)*: proměnnou, která stojí vždy na levé straně rovnice a jejíž hodnota je tak určena pomocí nezávisle proměnných, tj. v rámci této rovnice.

FUNKCE A JEJÍ CHARAKTERISTIKY

- **účelová funkce:** vyjádření cíle modelu. Může mít v ekonomickém modelu podobu:
  - **spojité funkce:** vzájemný vztah mezi proměnnými, jež se vyznačují tím, že nabývají všech hodnot mezi dvěma limitními body $\square$ neexistují skoky.
  - **hladké funkce:** grafické znázornění nemá žádné rohy či zlomové body,
  - **monotónní funkce:** každá funkce, která je pouze funkcí rostoucí, nerostoucí, klesající či neklesající. Tuto funkci pak dělíme na:
    - **pozitivní:** s růstem hodnoty nezávisle proměnné hodnota závisle proměnné vždy roste
    - a **negativní:** s růstem hodnoty nezávisle proměnné hodnota závisle proměnné vždy klesá

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

FUNKCE A JEJÍ CHARAKTERISTIKY

- *lineární*: matematický vztah zachycující aditivní vazbu mezi nezávisle proměnnými:

$$y = a + b \cdot x \quad (1.3)$$

- a – úroňová konstanta, nebo-li hodnota funkce v bodě v němž je nezávisle proměnná rovna nule,
- b – konstanta vyjadřující sklon křivky

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

FUNKCE A JEJÍ CHARAKTERISTIKY

- *konstantní*: grafem této funkce bude přímka rovnoběžná s osou x:

$$y = \alpha \quad (1.4)$$

- *přímá úměra*: grafem této funkce bude přímka procházející počátkem:

$$y = b \cdot x \quad (1.5)$$

FUNKCE A JEJÍ CHARAKTERISTIKY

- ***nelineární***: matematický vztah zachycující multiplikativní či exponenciální vazbu mezi nezávisle proměnnými. Za nelineární funkci tak považujeme:

- *multiplikativní funkci*:

$$y = b \cdot x_1 \cdot x_2 \quad (1.6)$$

- *mocninnou funkci*:

$$y = x^n \quad (1.7)$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

FUNKCE A JEJÍ CHARAKTERISTIKY

- *exponenciální funkci:*

$$y = b^x \quad (1.8)$$

- a *logaritmickou funkci:*

$$y = \log_b x \quad (1.9)$$

- v případě nelineárních funkcí je grafickým zobrazením příslušné funkce *křivka*.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

GRAF A SKLON FUNKCE

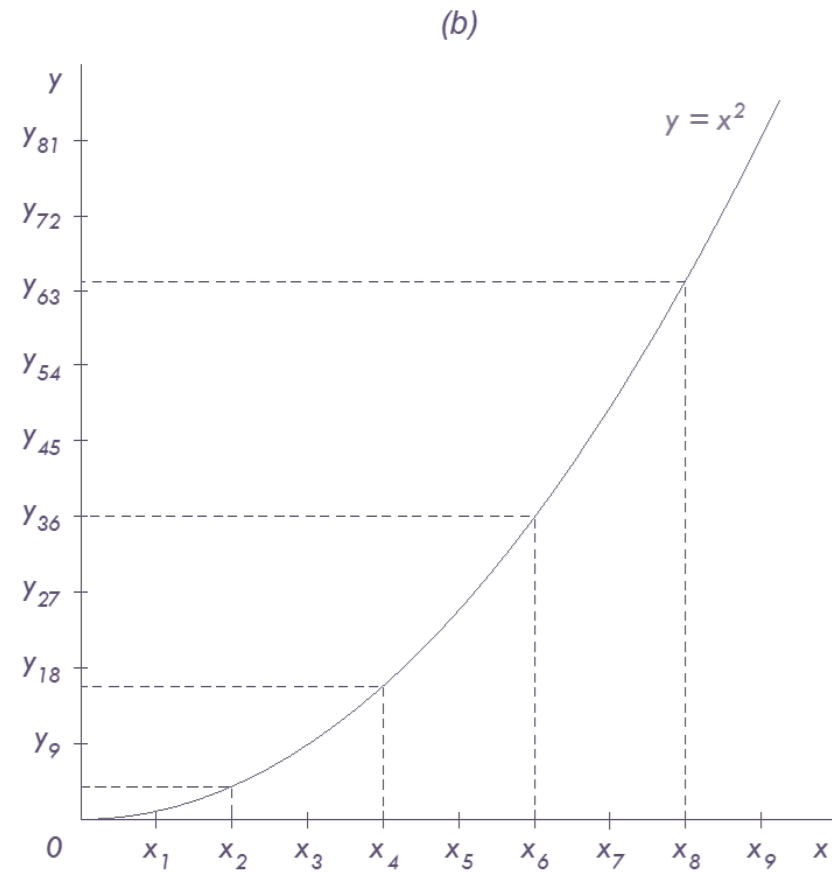
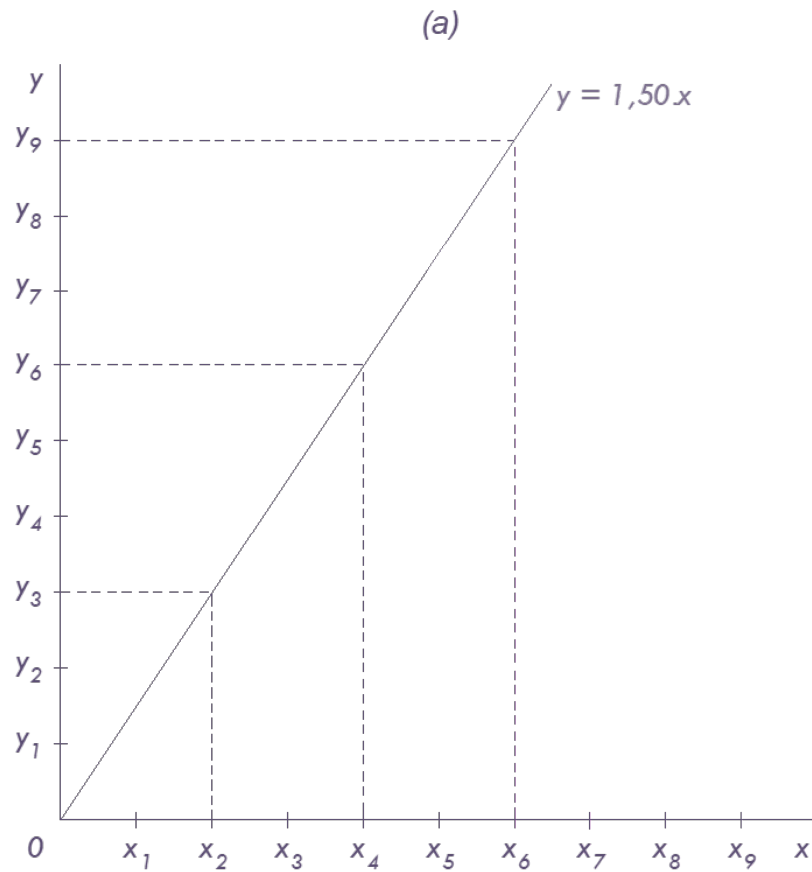
- **graf:** grafické znázornění chování určité funkce.
- **inverzní zobrazení:** křivka nabídky a poptávky.
- **sklon funkce:** grafická interpretace míry změny určité funkce, přičemž mírou změny rozumíme poměr dvou změn:

$$\frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{f(x + \Delta x) - f(x)}{\Delta x} \quad (1.10)$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

OBRÁZEK 1-4: GRAF LINEÁRNÍ (A) A NELINEÁRNÍ (B) FUNKCE

GRAF A SKLON FUNKCE

- *sklon lineární funkce*: míra změny nezávisle proměnné je ve vztahu k závisle proměnné konstantní:

$$\frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{a + b \cdot (x + \Delta x) - a - b \cdot x}{\Delta x} = \frac{b \cdot \Delta x}{\Delta x} = b \quad (1.11)$$

- *nelineární funkce*: její sklon je výrazně závislý na původní hodnotě nezávisle proměnné:

$$\frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{(x + \Delta x)^2 - x^2}{\Delta x} = \frac{x^2 + 2 \cdot x \cdot \Delta x + (\Delta x)^2 - x^2}{\Delta x} = 2 \cdot x + \Delta x \quad (1.12)$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

GRAF A SKLON FUNKCE

- ***tangenta funkce***: přímka, která má v daném bodě stejný sklon jako křivka, již daná tangenta tečuje. Pokud s růstem nezávisle proměnné:
  - vzroste také hodnota závisle proměnné, pak budeme hovořit o tom, že daná funkce má ***rostoucí sklon***,
  - hodnota závisle proměnné klesne, pak budeme hovořit o tom, že daná funkce má ***klesající sklon***.

DERIVACE

- **derivace:** změnu závisle proměnné vztaženou k nekonečně malé změně nezávisle proměnné. Její výpočet je tak nazýván diferenciací vzhledem k nezávisle proměnné:

$$\frac{df(x)}{dx} = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x + \Delta x) - f(x)}{\Delta x} \quad (1.13)$$

- v případě *lineární funkce* platí:

$$\frac{df(x)}{dx} = b \quad (1.14)$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

DERIVACE

- budeme-li derivovat nelineární funkci ve tvaru $y = x^2$, dostaneme následující rovnici:

$$\frac{df(x)}{dx} = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} 2 \cdot x + \Delta x = 2 \cdot x \quad (1.15)$$

- *druhá derivace*: derivace, již jednou derivované funkce:

$$\frac{d^2f(x)}{dx^2} \quad (1.16)$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

TABULKA 1-1: SROVNÁNÍ HODNOT SKLONU NELINEÁRNÍ FUNKCE $Y = X^2$ URČENÉHO POMOCÍ MÍRY ZMĚNY A POMOCÍ PRVNÍ DERIVACE

proměnná x	1	2	3	4	5	6	7	8	9
míra změny		3	5	7	9	11	13	15	17
derivace	2	4	6	8	10	12	14	16	18

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ**

DERIVACE

- v případě *lineární funkce* je pak druhá derivace rovna nule:

$$\frac{d^2 f(x)}{dx^2} = 0 \quad (1.17)$$

- v případě *nelineární funkce* je hodnota druhé derivace nenulová:

$$\frac{d^2 f(x)}{dx^2} = 2 \quad (1.18)$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

DERIVACE

- druhá derivace měří její *křivost* → je-li daná funkce v určitém intervalu spojitá a má-li v každém bodě tohoto intervalu:
  - *kladnou druhou derivaci*: funkce je v tomto intervalu konvexní (graf má podobu písmene U),
  - *zápornou druhou derivaci*: funkce je v tomto intervalu daná konkávní (graf má podobu blížíící se písmenu A – $\cap$),
  - má-li *nulovou druhou derivaci*: funkce je v daném intervalu plochá (graf má podobu přímky rovnoběžná s osou x).

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

MEZNÍ A PRŮMĚRNÁ VELIČINA

- *mezní (marginální) veličina*: přírůstek závisle proměnné vyvolaný změnou nezávisle proměnné o jednu jednotku:

$$\text{mezní } y = \frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{f(x + \Delta x) - f(x)}{\Delta x} \quad (1.19)$$

- *průměrná veličina*: podíl závisle proměnné na jednotku nezávisle proměnné:

$$\text{průměrné } y = \frac{y}{x} = \frac{f(x)}{x} \quad (1.20)$$

MEZNÍ A PRŮMĚRNÁ VELIČINA

- mezi mezní a průměrnou veličinou existuje následující *vztah*:
  - graf zobrazující mezní veličinu se nachází pod grafem průměrné veličiny, pak křivka zobrazující vývoj průměrné veličiny *klesá*,
  - graf mezní veličiny se nachází nad grafem zobrazujícím průměrnou veličinu, pak křivka průměrné veličiny *roste*,
  - protíná-li graf zobrazující mezní veličinu graf průměrné veličiny, pak křivka zobrazující vývoj průměrné veličiny v tomto bodě ani neroste, ani neklesá, tj. dosahuje svého *maxima* či *minima*.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

OPTIMALIZACE FUNKCE

- *optimalizaci funkce*: situace v níž se snažíme nalézt:
  - *maximum*: bod, jehož příslušná funkce dosahuje tehdy, pokud splňuje jak *podmínku prvního řádu*:

$$\frac{df(x_{opt})}{dx} = 0 \quad (1.21)$$

- tak *podmínku druhého řádu*:

$$\frac{d^2f(x_{opt})}{dx^2} \leq 0 \quad (1.22)$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

OPTIMALIZACE FUNKCE

- *optimalizaci funkce*: situace v níž se snažíme nalézt:
  - *minimum*: bod, jehož příslušná funkce dosahuje tehdy, pokud splňuje jak *podmínku prvního řádu*:

$$\frac{df(x_{opt})}{dx} = 0 \quad (1.21)$$

- tak *podmínku druhého řádu*:

$$\frac{d^2f(x_{opt})}{dx^2} \geq 0 \quad (1.23)$$

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

OPTIMALIZACE FUNKCE

- funkce $y = f(x)$ dosahuje svého **maxima** pouze tehdy, pokud je v bodě x_{opt} plochá a současně její druhá derivace v tomto bodě dosahuje záporné hodnoty.
- funkce $y = f(x)$ dosahuje svého **minima** pouze tehdy, pokud je v bodě x_{opt} plochá a současně její druhá derivace v tomto bodě dosahuje kladné hodnoty.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

TRH, SMĚNA A CENA

- *trh* je uspořádáním, v jehož rámci dochází ke směně statků a služeb, tj. k jejich nákupům a prodejm.
- jako *zboží* označujeme statky a služby, které jsou určeny ke směně.
- *směnu dělíme* na:
  - *naturální (barterový obchod)*
  - a *peněžní*,
- *peníze* jsou zvláštním druhem zboží, jež je označováno jako *všeobecný ekvivalent směny*,
- *cena* je směnou hodnotou vyjádřenou v penězích.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

FUNKCE TRHU

- *základní funkcí trhu* je optimální alokace zdrojů, přičemž tuto optimalizaci zpravidla umožňuje cena.
- trh odpovídá na *tři otázky*:
  - *co vyrábět,*
  - *jak vyrábět*
  - *a pro koho vyrábět,*
- z hlediska *územního* trhy dělíme na trh:
  - *místní (regionální, oblastní),*
  - *národní*
  - *a světový trh.*

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

TYPY TRHŮ

- z hlediska *předmětu koupě* trhy dělíme na trh:
  - *statků a služeb,*
  - *výrobních faktorů*
  - a *trh peněz,*
- z hlediska *množství a druhu sledovaného zboží* trhy dělíme na trh:
  - *dílčí,*
  - a *agregátní.*

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

SUBJEKTY TRHU

- *ekonomické subjekty* jsou účastníky daného trhu, tj. subjekty, které vstupují na trh s různými cíli, a to jak na straně nabídky, tak na straně poptávky.
- v mikroekonomii analyzujeme chování pouze *tří ekonomických subjektů*, a to:
  - *domácností*,
  - *firem*
  - a *státu*.

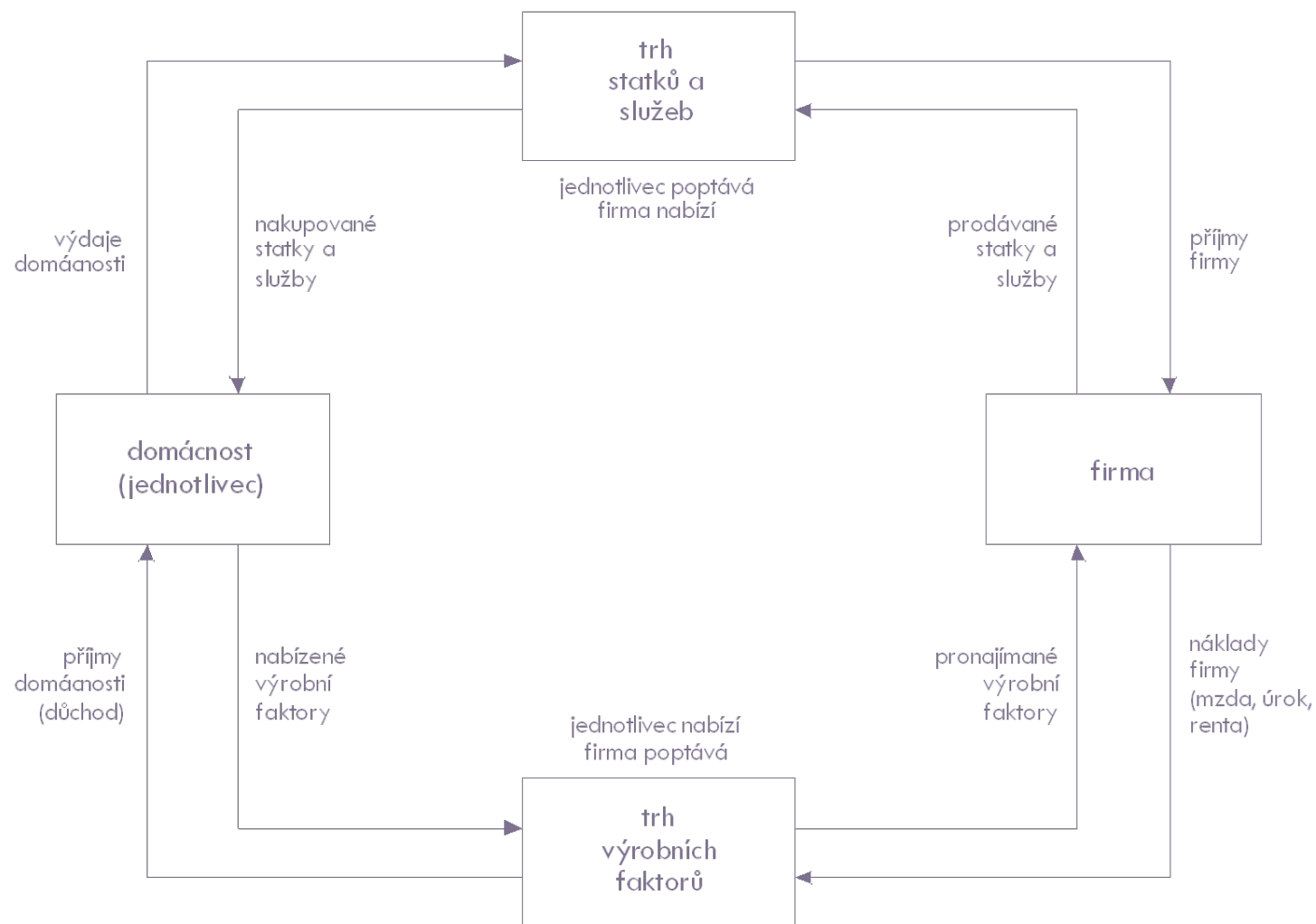

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

SUBJEKTY TRHU

- ekonomické subjekty vstupují na trhu do vzájemných interakcí, které mají podobu *hospodářského koloběhu*,
- *cena* je směnou hodnotou vyjádřenou v penězích.

OBRÁZEK 2-1: EKONOMICKÝ KOLOBĚH

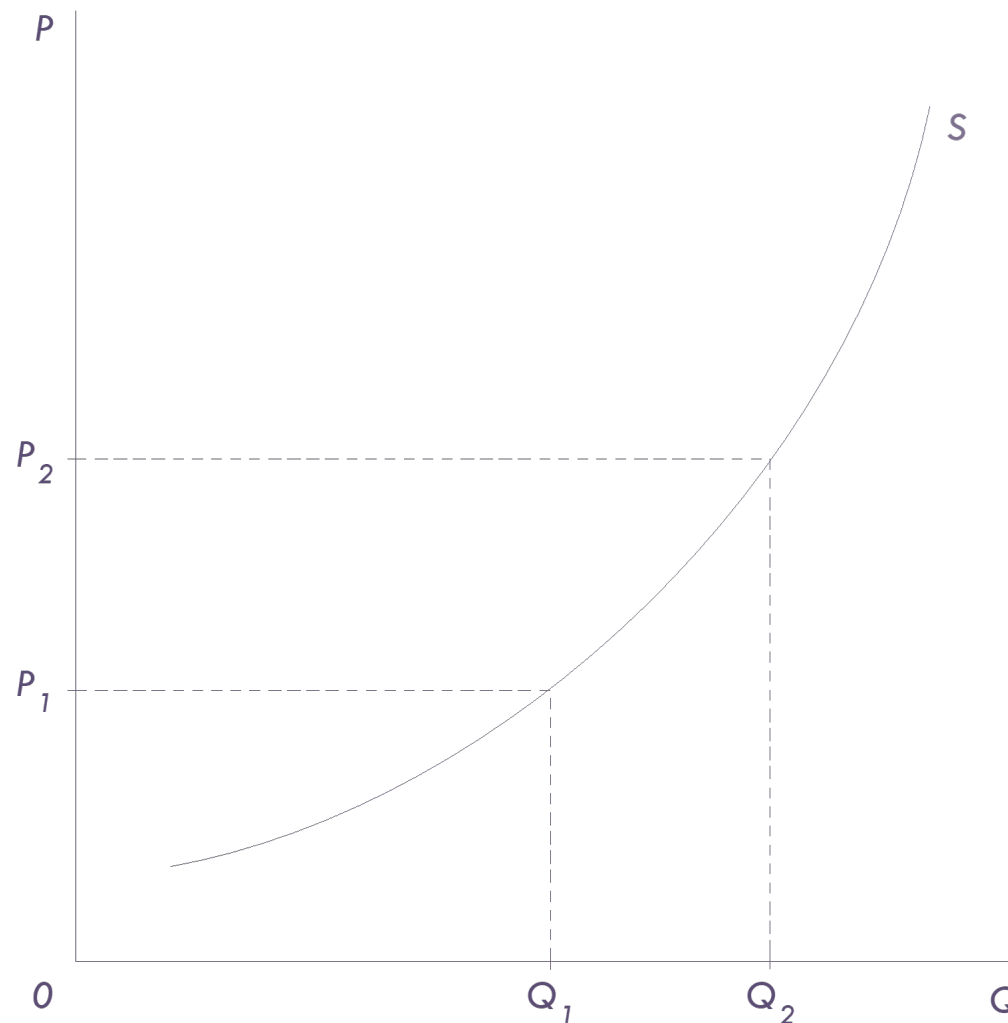
ZÁKLADNÍ PRVKY TRHU - NABÍDKA

- *nabídka* je souhrnem všech zamýšlených prodejů s nimiž přicházejí prodávající na trhu.
- *nabídku dělíme* na:
  - *individuální (s)*,
  - *tržní (S)*
  - a *agregátní (AS)*.
- musíme *rozlišovat mezi nabídkou a nabízeným množstvím*.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

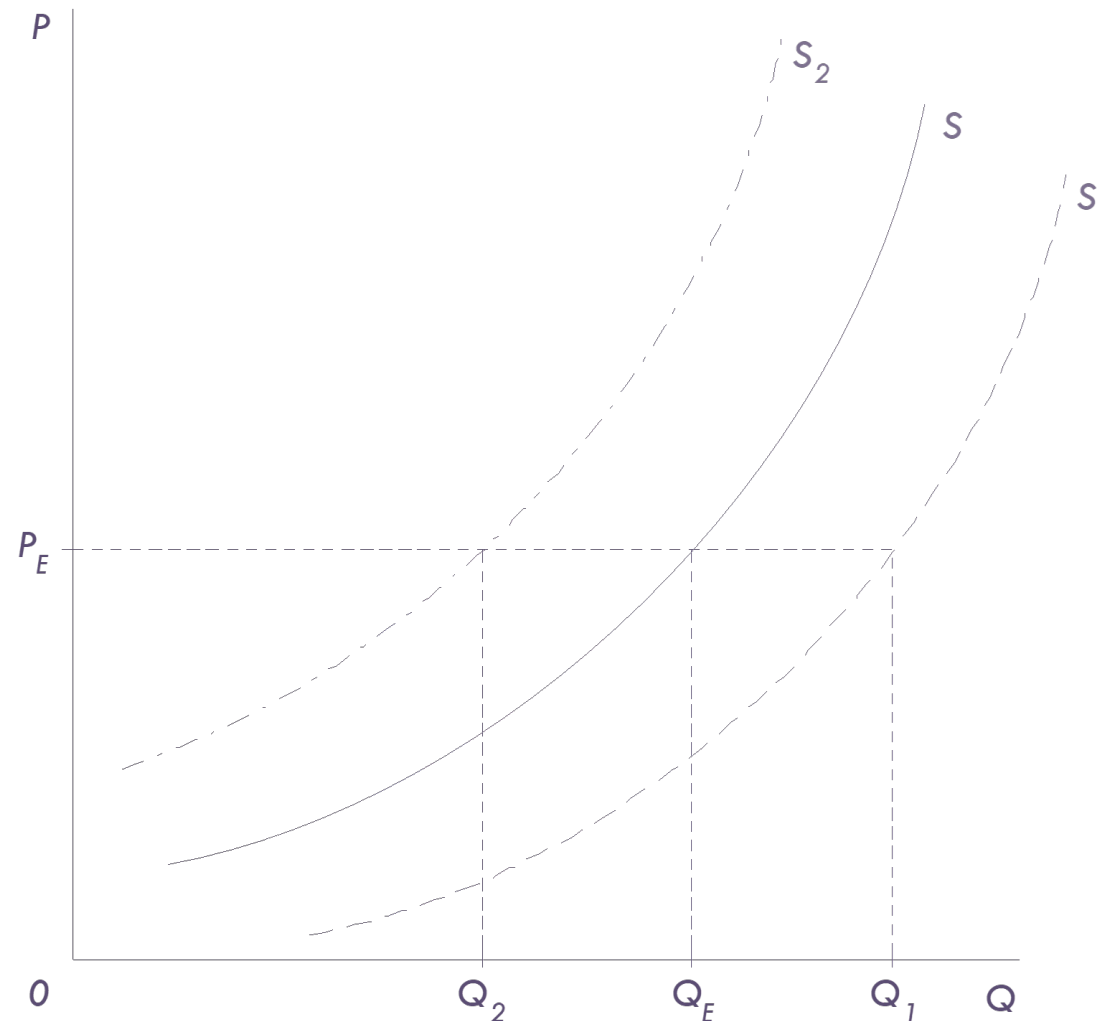
OBRÁZEK 2-2: KŘIVKA NABÍDKY

ZÁKLADNÍ PRVKY TRHU - NABÍDKA

- pohyby ceny způsobují *posun po nabídkové křivce* → *zákon rostoucí nabídky*.
- *křivky nabídky* mění svou *polohu* v důsledku změny:
  - *technologie,*
  - *nákladů,*
  - *cen substitutů,*
  - *výše daní a dotací,*
  - *očekávání ekonomických subjektů*
  - *a změnou počtu prodávajících.*

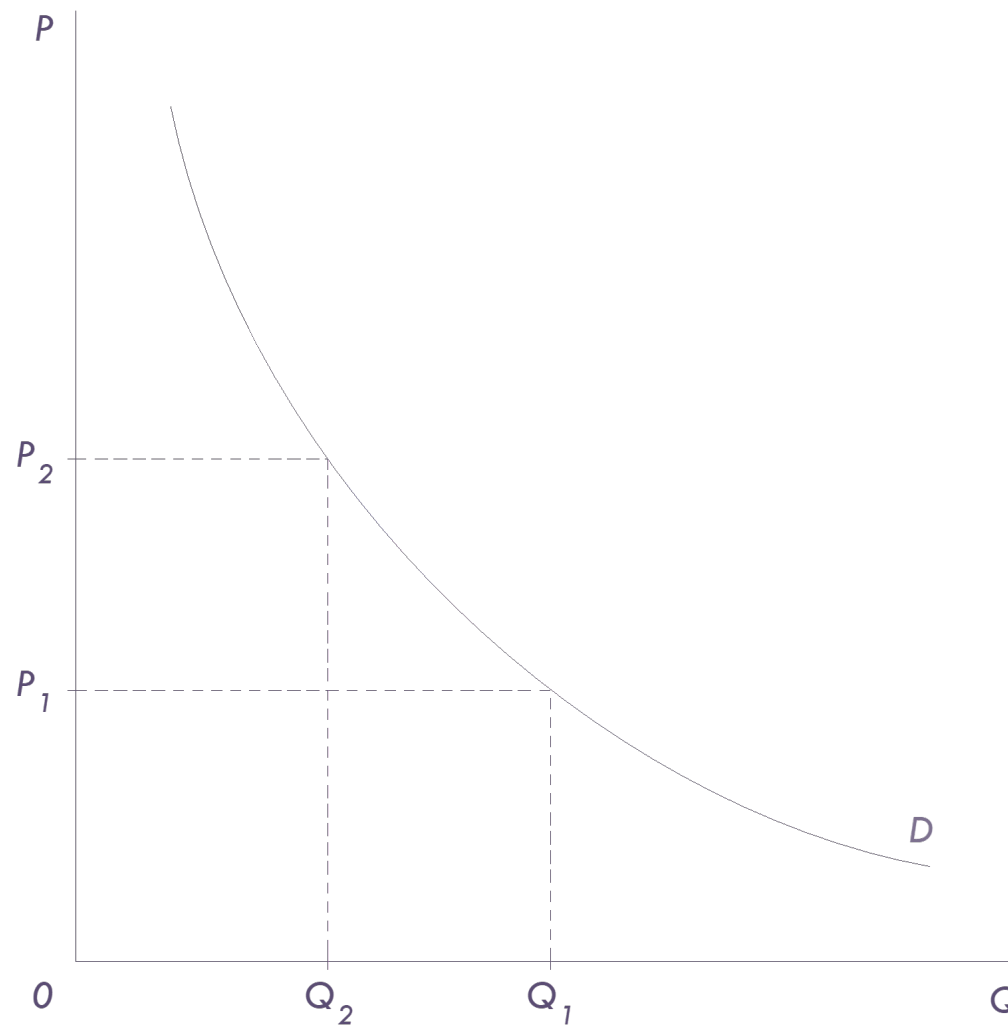
OBRÁZEK 2-3: POSUN KŘIVKY NABÍDKY

ZÁKLADNÍ PRVKY TRHU - POPTÁVKA

- *poptávka* je souhrnem všech zamýšlených koupí s nimiž přichází kupující na trh.
- *poptávku dělíme* na:
  - *individuální (d)*,
  - *tržní (D)*
  - a *agregátní (AD)*.
- musíme *rozlišovat mezi poptávkou a poptávaným množstvím*.

OBRÁZEK 2-4: KŘIVKA POPTÁVKY

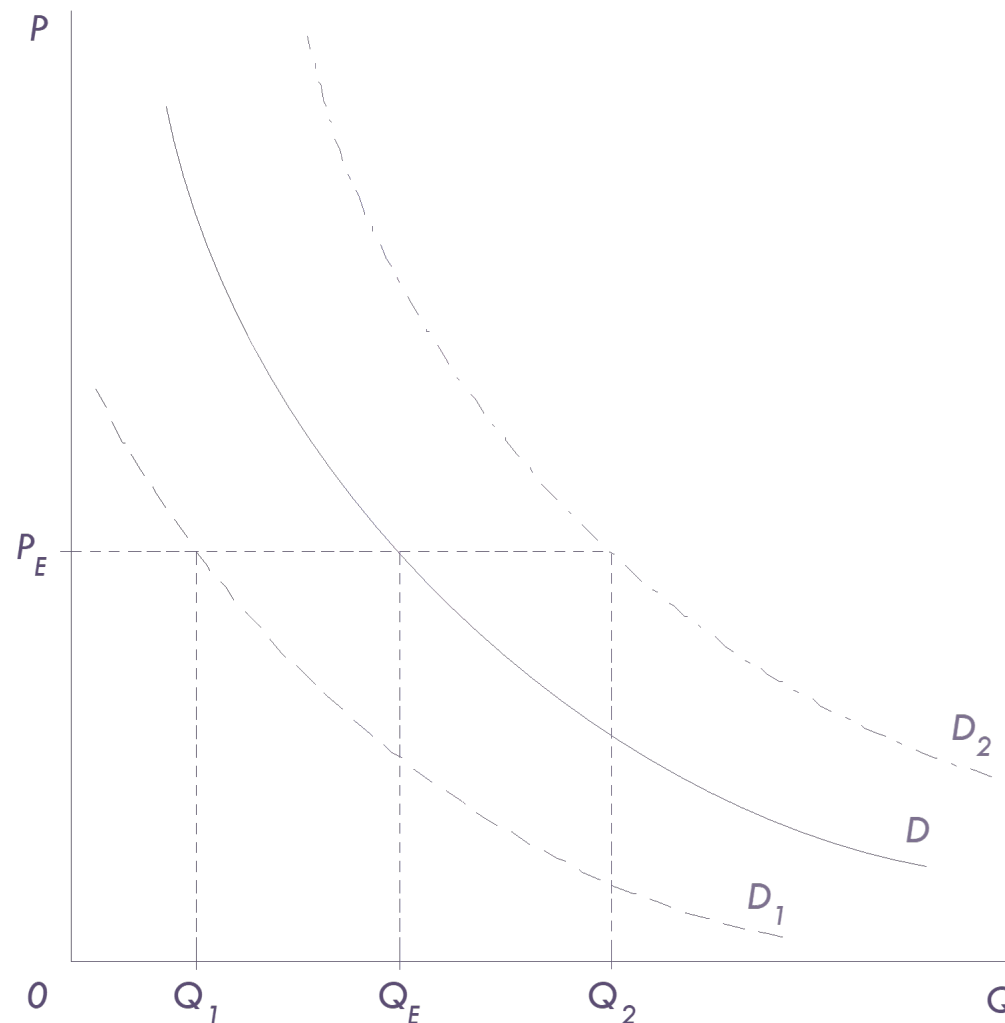
ZÁKLADNÍ PRVKY TRHU - POPTÁVKA

- pohyby ceny způsobují *posun po poptávkové křivce* → *zákon klesající poptávky*.
- k posunu po křivce poptávky dochází *v důsledku působení*:
  - *substitučního efektu*
  - a v důsledku působení *důchodového efektu*,
- *křivka poptávky* mění svou *polohu* v důsledku změny:
  - *preferencí spotřebitele*,
  - *důchodu spotřebitele*,
  - *cen substitutů a komplementů*,
  - *očekávání domácností*
  - a *změnou počtu kupujících*.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

OBRÁZEK 2-5: POSUN KŘIVKY POPTÁVKY

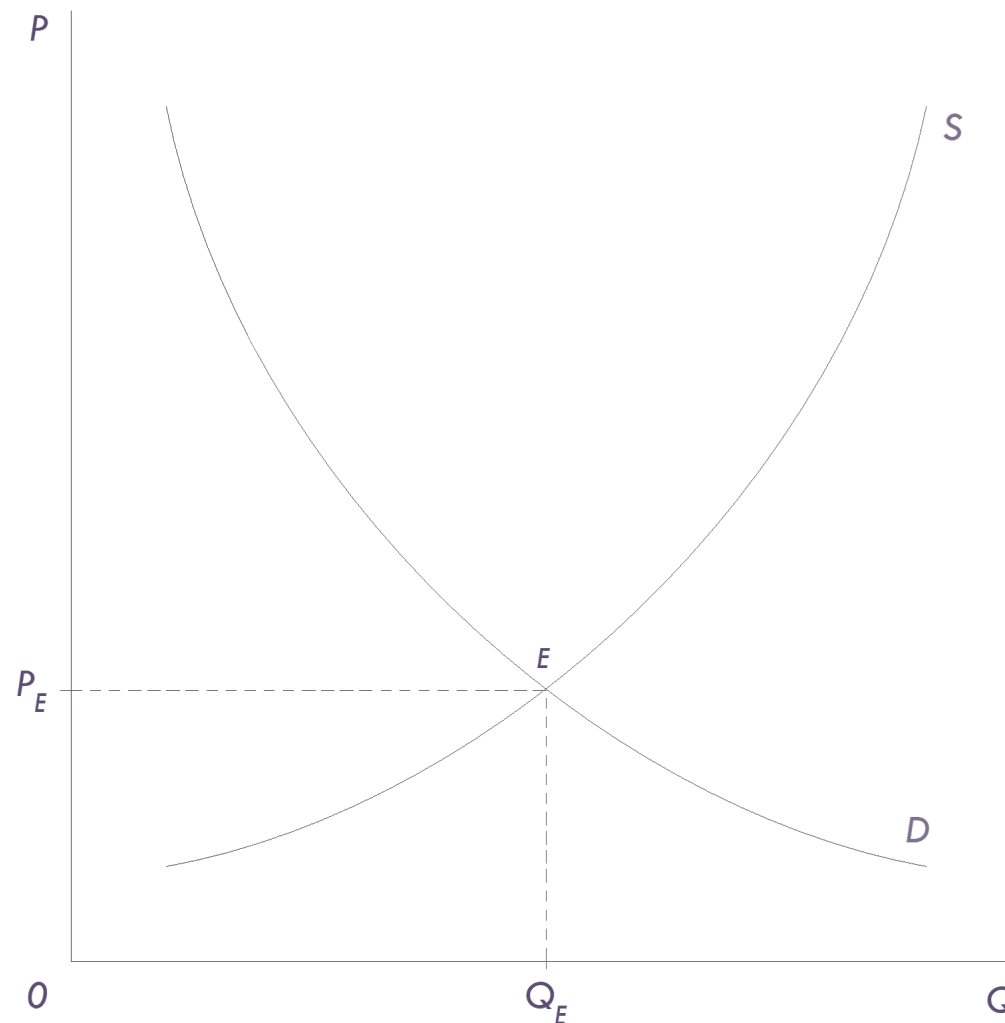

ZÁKLADNÍ PRVKY TRHU - CENA

- *cena*, která vzniká na trhu, je výsledkem střetávání nabídky a poptávky po daném zboží.
- *bod rovnováhy (E)* je bodem v němž množství produkce, které odpovídá tomuto bodu, označujeme jako *rovnovážné množství (Q_E)* a cenu jako *rovnovážnou cenu (P_E)*.

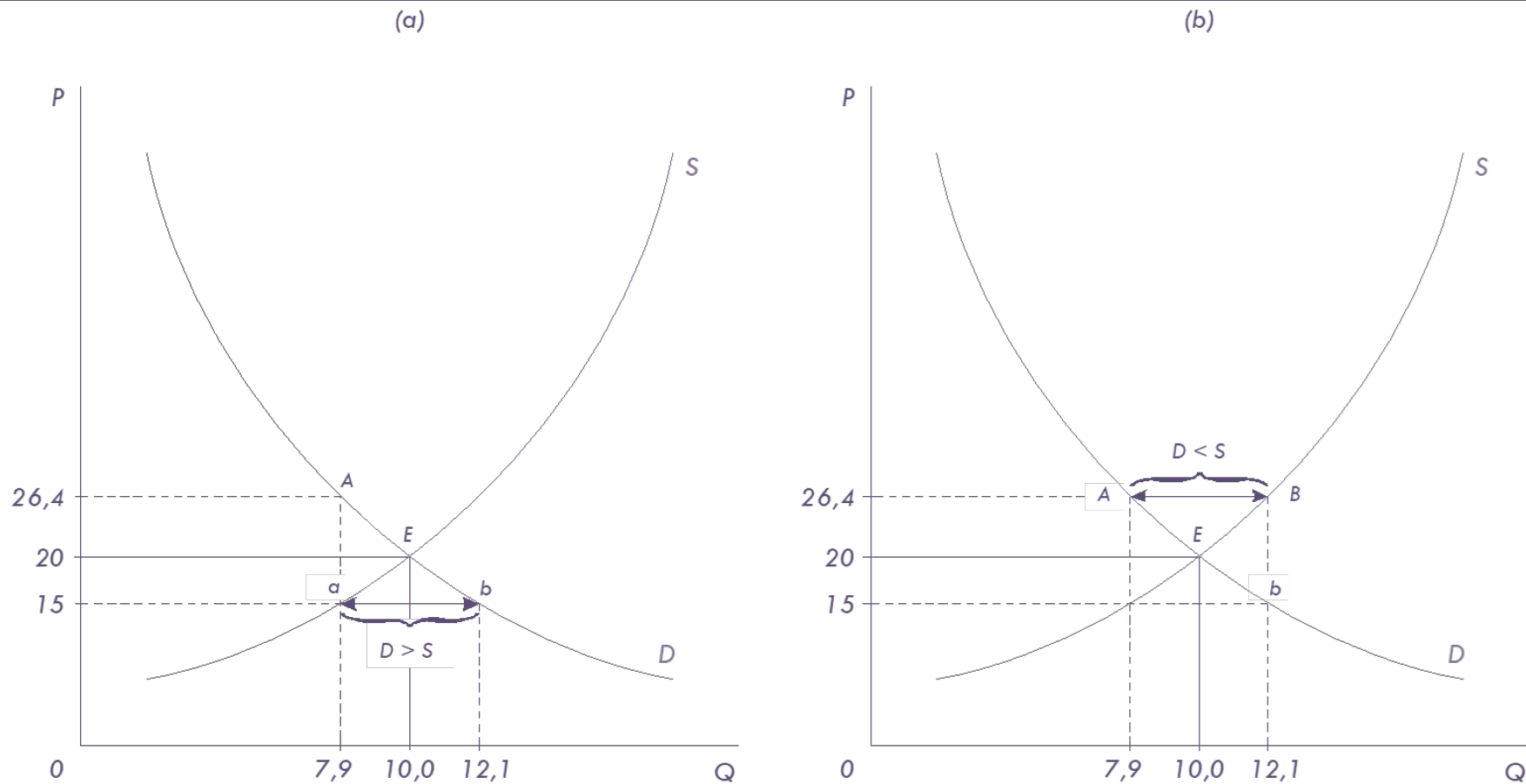
OBRÁZEK 2-6: ROVNOVÁHA NA TRHU

ZÁKLADNÍ PRVKY TRHU - CENA

- *rovnováha na trhu* je situací, kdy při dané ceně nabízející prodají přesně takové množství zboží, které chtějí při této ceně prodat a poptávající nakoupí přesně takové množství zboží, které chtějí při této ceně spotřebovat.
  - *tržní nedostatek* ($D > S$)
  - a *tržní nadbytek* ($D < S$).

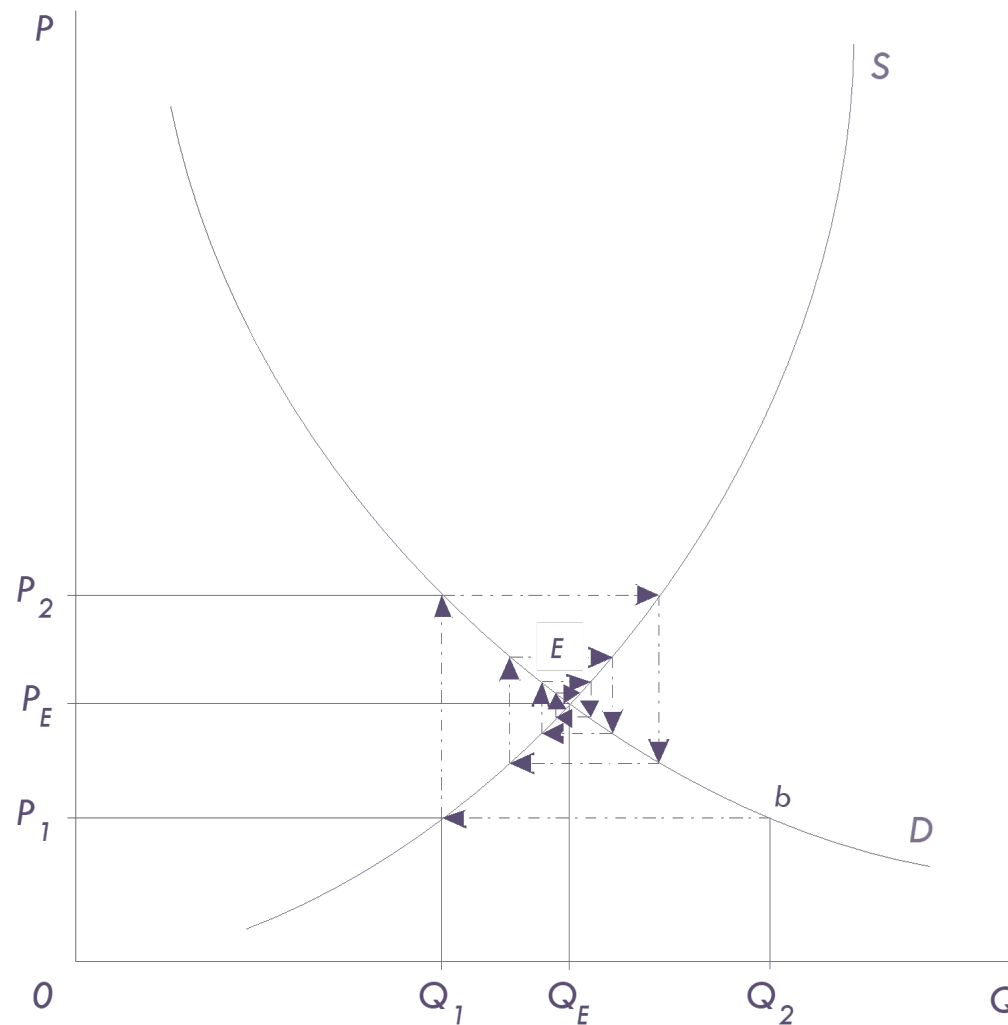
OBRÁZEK 2-7: PROCES UTVÁŘENÍ CENY V PŘÍPADĚ TRŽNÍHO NEDOSTATKU (A) A TRŽNÍHO NADBYTKU (B)

ZÁKLADNÍ PRVKY TRHU - CENA

- *rovnovážné ceny* je možné dosáhnout až za určitý časový úsek a působením celé řady souvislostí, ovlivněných vzájemnými vazbami nabídky, poptávky a ceny.

OBRÁZEK 2-8: PAVUČINOVÝ MODEL TRHU

ZÁKLADNÍ PRVKY TRHU - KONKURENCE

- *konkurence* je procesem střetávání různých, většinou protichůdných, zájmů různých tržních subjektů.
- *konkurence napříč trhem* je situací kdy bude jeden subjekt chtít prodat příslušnou produkci za co možná nejvyšší cenu, kdežto druhý bude chtít tuto produkci koupit za cenu co možná nejnižší. Konkurence napříč trhem.

ZÁKLADNÍ PRVKY TRHU - KONKURENCE

- *konkurence na straně nabídky* se dělí na konkurenci:
  - *cenovou*
  - a *necenovou*.
- *konkurence na straně poptávky*.
- konkurence *podle charakteru tržního prostředí* se dělí na konkurenci:
  - *dokonalou*
  - a *nedokonalou*.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ZÁKLADNÍ PRVKY TRHU - KONKURENCE

- mezi *nedokonale konkurenční tržní prostředí* řadíme:
  - *monopol,*
  - *oligopol*
  - a *monopolní (monopolistickou) konkurenci.*
- *otázka: „Může všechny výše uvedené funkce plnit také jiný, tj. netržní systém?“*